

nr. 6 DECEMBER 2023 89. ÅRGANG

ORGANIST

bladet

J.P.E. HARTMANN'S JULELITURGI

LITURGISK NYTÆNKNING

**EFTERUDDANNELSE
FOR KIRKEMUSIKERE**

ER DET TID TIL EN OBLIGATORISK
EFTERUDDANNELSE FOR ORGANISTER
OG KIRKEMUSIKERE?

DOKS

DANSK ORGANIST OG KANTOR SAMFUND

Dansk Organist og Kantor Samfund DOKS

Store Kannikestræde 8 – DK-1169 København K
Tlf. 33 79 16 85 (tr. 10-13)
doks@doks.dk - www.doks.dk
Sekretariatsleder: **Bjørn Arberg**
Mobil 21 47 04 30 (træffes ikke fredag)
Administrativ medarbejder:
Stine Fredsted Bergqvist

Bestyrelse DOKS

Karin Schmidt Andersen formand
Hendriksholm Kirke, København
Store Kannikestræde 8 – DK-1169 København K
ksa@doks.dk
Tlf. 21 28 00 72

Poul Skjølstrup Larsen næstformand
Gørslev og Volderslev Kirker
skjoelstrup@doks.dk
Tlf. 40 68 21 44

Anders Gaden kasserer
Helligåndskirken, Aarhus
anders@helligandskirken.dk
Tlf. 51 35 63 88

Bente Hogrefe Nielsen
Sjællands Kirkemusikskole
bente.hogrefe@mail.dk
Tlf. 29 67 13 01 - 46 96 46 92

Peter Bjerregaard
Godthaabskirken, København
pb@godthaabskirken.dk
Tlf. 26 36 87 61

Christina Beltøft
Norre Tranders Kirke, Aalborg
beltoftchristina@gmail.com
Tlf. 98 14 91 73 - 61 71 91 73

Susanne Krog Thesbjerg
Sankt Hans Kirke, Odense
susannethesbjerg@hotmail.com
Tlf. 26 82 80 14

Akademikernes A-kasse

Vester Farimagsgade 13 - 1606 København V
Tlf. 33 95 03 95 - www.aka.dk

Organistbladet DOKS

Mikael Garnæs ansvarshavende redaktør
Tysk-fransk reformert Kirke
organistbladet@doks.dk - Tlf. 41 26 63 31

Abonnement: årligt kr. 600
Annoncer sendes til annoncer@doks.dk
Annoncepriser: Kontakt redaktør
eller se mere på www.doks.dk
Deadline for redaktionelt stof til
næste nummer: 1. januar
Deadline for annonce-materiale: 1. januar

Grafisk arbejde: spotON og RiisGraphics
Tryk: Litotryk A/S
Forsidegrafik: Helle Riis

INDHOLD

4-9

HARTMANNS JULELITURGI

11

ET BRAG AF EN BØRNE-ORGELKONCERT

12-13

REGISTERTAVLEN

14-15

POSTULATET

"Mangel på præster og organister er en tikkende bombe under folkekirken."

16

OPRÅB: FOR GODT TIL AT DELE

17

MUSIK TIL GUDSTJENESTEN 1. SØNDAG I ADVENT, 1. TEKSTRÆKKE

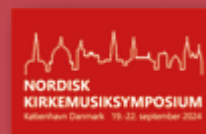
18-19

HVORFOR EFTERUDDANNELSE FOR KIRKEMUSIKERE?

20

DE NORDISKE KIRKEMUSIKSYMPOSIER – EN LANG TRADITION

23

KALENDER

24

DOKS'EN UD AF BOKSEN FRA KIRKEPOP OG TECHNOMESSER TIL NEOKLASSICISME

Af Karin Schmidt Andersen,
formand for DOKS

TILLIDSHVERV

Der har i efteråret været valg af tillidsrepræsentanter for de kommende to år, og stor tak til alle, der har sagt ja til at varetage hvervet. Tak til dem, der har modtaget genvalg, og tak til de kolleger, der for første gang påtager sig opgaven. At DOKS har kompetente tillidsrepræsentanter, er afgørende for den måde vi kan tjene medlemmerne, og i årenes løb har mange ydet en fremragende indsats som DOKS-tillidsrepræsentant.

Ordringen med tillidsrepræsentanter er indarbejdet på alle større danske arbejdspladser, offentlige som private. Tillidsrepræsentanten repræsenterer en faggruppe og dennes faglige organisation, og DOKS har som følge heraf sit eget TR-korps. At være tillidsrepræsentant er et tillidshverv i ordets bogstavelige betydning, for vedkommende er valgt af sine kolleger i tillid til at han/hun kan tale på alles vegne og være bindeled mellem ledelse og medarbejdere. Tillidsrepræsentanten står bi med råd og dåd om rettigheder og pligter, og hvis dialogen på arbejdspladsen bliver anstrengt, har ethvert DOKS-medlem en tillidsrepræsentant ved sin side. Fordi tillidsrepræsentanten er talsperson overfor arbejdsgiver og samtidig er knyttet til DOKS som den forhandlingsberettigede organisation, foregår lokale lønforhandlinger gennem tillidsrepræsentanten.

Det er vigtigt at huske på, at tillidsrepræsentanten også er til gavn for ledelsen. Ordningen indgår i overenskomstaftalerne mellem arbejdsgiver og arbejdstagerorga-

nisationerne, og det er pålagt ledelsen at finde hensigtsmæssige løsninger, så tillidsrepræsentanten kan udføre sit hverv.

Folkekirken er kendetegnet ved mange små arbejdspladser, som oftest kun med én organist, og en decentral ledelse i form af mange menighedsråd. Det er baggrunden for at statens aftale om tillidsrepræsentanter ikke gælder i folkekirken. I stedet har folkekirken sin egen ordning, som det fremgår af *Cirkulære om en tillidsrepræsentantsordning for organister i folkekirken*.

Kun på kirkemusikskolerne vælges tillidsrepræsentanten på den enkelte arbejdsplads. At øvrige TR'ere er valgt på stiftsniveau, giver helt særlige problemstillinger. Eftersom TR-arbejdet foregår i hele stiftet synes det f.eks. urimeligt, at det er menighedsrådet, hvor tillidsrepræsentanten er ansat, der skal løfte udgiften.

DOKS og de øvrige kirkefunktionærorganisationer arbejder til stadighed på at forbedre forholdene for tillidsrepræsentanternes virke, og ved OK21 skete der nogle beskedne fremskridt. Selv om der endnu er for mange "bør-bestemmelser" frem for "skal-bestemmelser" i cirkulæret, er det vigtigt at de muligheder der peges på bliver brugt. Her kan nævnes, at det er muligt at flytte udgifter til "fravær for tjenesten uden lønafkortning" fra menighedsråd til provsti. En arbejdsgruppe nedsat under Folkekirkens Samarbejdsudvalg ser lige nu på, om menighedsrådene anvender

cirkulæret efter hensigten, og hvordan vilkårene for TR-arbejdet bliver håndteret landet over.

Som det fremgik af DOKS-medlemsmail d. 26. oktober har det været svært at få alle poster besat ved dette TR-valg, og desværre er der stifter, hvor der ikke har været kandidater.

Det er helt forståeligt, hvis man som tillidsrepræsentant på et tidspunkt synes, at man har taget sin torn, og en anden må træde til. Derfor vil jeg spørge dig, som er medlem af DOKS: Har du overvejet om du kunne påtage dig rollen, hvis kollegerne peger på dig. Tænk over, at man som TR har et særligt kollegialt netværk på tværs af landet, og at tillidsrepræsentanten arbejder tæt sammen med sekretariatet og altid kan hente hjælp og sparring her og hos sine kolleger i korps. Som nyvalgt får man en introduktion til hvervet, og mindst en gang om året samles tillidsrepræsentanterne til en kursusdag.

Her på overgangen mellem to valgperioder er det på sin plads med en særlig hyldest til vore tillidsrepræsentanter, fordi de kollegialt stiller sig til rådighed for os alle sammen. Det er ikke en selvfølge, at DOKS har et landsdækkende TR-korps.

FAKTA

§ 3. *Det er tillidsrepræsentantens pligt som talsmand ... at gøre sit bedste for at fremme og vedligeholde rolige og gode samarbejdsforhold mellem organist og menighedsråd, organist og præst og andre ansatte ved kirken samt organister indbyrdes.*

§ 5 Stk. 6. *Kirkeministeriet opfordrer provstierne til at refundere eller på tilsvarende vis dække, menighedsrådets merudgifter i forbindelse med den lokalt indgåede aftale om en evt. tillidsrepræsentants fravær fra tjenesten uden lønafkortning.*

Fra "Cirkulære om en tillidsrepræsentantsordning for tjenestemand- og overenskomstansatte organister i folkekirken"

HARTMANN'S JULELITURGI

– Liturgisk nytænkning i Vor Frue Kirke

Af Peter Weincke,
organist, mag.art.

Hartmanns juleliturgi blev introduceret juleaften 1853 i Vor Frue Kirke i København og er siden blevet udbredt mange steder i folkekirken. Dette må betragtes som en naturlig følge af, at Vor Frue Kirke i København siden *Kongeligt Missive af 13. Januar 1568*, (jf. Danske Lov 2.4.4) har haft førsterang som liturgisk forbillede for den danske kirke. Derfor har der altid været stor opmærksomhed over for Vor Frue Kirkes forvaltning af den danske kirkes liturgi. Det var også blot en kodificering af usus, da komponisten og organist ved vor Frue Kirke, professor I.P.E. Hartmann i 1881 fik udgivet sin samling med *Liturgisk Musik*, der indledtes med hans eget arrangement af den evangelisk-lutherske trossalme, *Vi tro, vi alle tro på Gud* (måske som et indlæg i tidens debat om Apostolikum i højmesse) og nu var udbygget med flere responsorier til den populære juleliturgi fra 1853, et Litani til langfredag og store bededag, festkollek-

ter til påske og pinse, et par motetter til alm. højmesser og konfirmation. samt et par kompositioner over Davidssalmer.

Flere af disse satser var komponeret løbende siden Hartmanns ansættelse ved Vor Frue Kirke i 1843. Med den offentlige udgivelse i 1881 fik de nu mulighed for at blive kendt i hele Danmark.

De fleste forbinder sikkert Hartmanns Juleliturgi (egentlig *Festcollector* og *Chor-sange som benyttes ved Gudstjenesten i Vor Frue Kirke*) med festlig højstemthed juleaften til festgudstjeneste med hele familien. Men også med en følelse af at være passiv lytter til en kirkemusikalsk dialog mellem præst og kirkekor. Mange kirker udleverer dog liturgiens tekst ved kirkedøren, så man kan følge med i dens forløb.

Hartmanns Juleliturgi skriver sig ind i dansk liturghistorie på et tidspunkt, hvor der siden starten af 1800-tallet havde været talt og skrevet meget om liturgi, liturgisk sang og salmesang.

En række markante kirkepersonligheder var med til at farve denne debat: Grundtvig med kritik af tidens salmetempo (*Om Religion og Liturgie*, 1807), Johannes Wiberg med indførelsen af nye messe-

toner (*Messe-Melodier*, 1832), biskop J.P. Mynster med et Ritualforslag (*Udkast til en Alterbog og et Kirke-Ritual for Danmark*, 1839), komponisten og I.P.E. Hartmanns forgænger som organist ved Vor Frue Kirke, C.E.F. Weyse med nye idealer for "Simplicitet", "Kraft" og "Velklang" i salmeakkompagnementet (*Choral-Melodier til den evangelisk christelige Psalmebog*, 1839), Rudolf Bay med generel kritik af tidens kirkesang (*Om Kirkesangen i Danmark og Midlerne til dens Forbedring*, 1840) og Trinitatis-organisten A.P. Berggreen med sin musikkritiske indledning til koralbogen 1853 ("*Om Menighedssangen*").

Tiden var inde til at tænke nyt og tænke kritisk. (Se Jørgen Kjærgaard og Peter Weincke: *Liturgi – Grundbog til folkekirken gudstjenester og kirkehandling*, I-III, Eksistensen 2022, bd. 1, side 253-269).

I 1853 blev Vor Frue Kirke omdrejningspunkt for en sådan liturgisk nytænkning, først og fremmest takket være teologen, residerende kapellan (fra 1865 stiftsprovst) Peter Conrad Rothe (1811-1902) og komponisten, professor og organist Johan Peter Emilius Hartmann (1805-1900). Begge blev ansat ved kirken i 1843, og begge kom sammen til at indføre en helt ny genre i dansk liturgi: *den liturgiske gudstjeneste* – i første omgang med en særlig juleliturgi til juleaften i Vor

Stiftsprovst Peter Conrad Rothe (Fotografi), her gengivet efter Bjørn Kornerup, side 359.

Frue som forsøgsordning. Det er Rothes indsats, der i denne sammenhæng fortjener en nærmere omtale.

Forhandlingerne om den nye gudstjenesteform skete i Københavns Præstekonvent, hvor Rothe havde lejlighed til med stor iver at agitere for sagen (Se *Nyt Theologisk Tidsskrift* Udgivet af Dr. C.E. Scharling og Dr. C.T. Engelstoft, Femte Bind, København 1854 "Københavns geistlige Convents Forhandlinger. Meddeelt af Pastor, Lic. Theol. C. Rothe", side 367-372).

Inden sin ansættelse ved Vor Frue Kirke og sit bekendtskab med de københavnske præstekolleger havde Rothe gjort sig bemærket ved en licentiatafhandling på latin om Anselm (*De vita et gestis Anselmi*, 1840) og havde oprindelig ambitioner om at forblive ved de teologiske studier. Men da han efter en 2-årig studierejse i Tyskland, Italien og Frankrig i 1843 blev ansat ved Vor Frue Kirke som anden residerende kapellan, fra 1857 som første residerende kapellan, blev han snart grebet af præstegerningen, som han med stor iver og engagement varetog ikke mindst indenfor fattigforsorg og menighedspleje. Fra 1865 virkede Rothe som stiftsprovst og varetog fortsat en ualmindelig virksom præstegerning, der fortsatte indtil 1892, hvor han trak sig tilbage og samtidig fik tildelt rang af biskop. Peter Conrad Rothe døde 1902. (Se Bjørn Kornerup (udg.): *Vor Frue Kirkes og Menigheds Historie*,

Et Tilbageblik paa 700 Aars Dansk Kirkehistorie, København 1929-30, side 357-361 og artiklen "C. Rothe" i https://biografiskeleksikon.lex.dk/C._Rothe).

Da Rothe og Hartmann i begyndelsen af 1850'erne begyndte at arbejde med ideen om en liturgisk julegudstjeneste, havde Rothe allerede i forvejen arbejdet for liturgiske forandringer, f.eks. ved at få de tidligere fro- og ugedagsgudstjenester afløst af aftengudstjenester. Nu gjorde han sine præstekolleger i konventet opmærksom på, at der kirkehistorisk faktisk var belæg for at markere Vigilien op til juledag. En tradition, som herhjemme kunne spores tilbage til Hans Thomis-søn, men som senere blev fraveget. Den liturgiske juleaftensgudstjeneste skulle efter rådgivning med Hartmann bestå af elementerne sang, bøn (kollekt) og læsninger fra Det Gamle og Nye Testamente. Menighedens salmesang skulle følge Berggreens koralbog.

Det er interessant – set i forhold til nutidens liturgiske debat – at Rothe bruger en gammel liturgisk tradition til at argumentere for indførelsen af en ny liturgisk gudstjenesteform. Men hvilke argumenter brugte Rothe så til at overbevise kollekt, biskop og ministerium om det rette i at lancere netop denne gudstjenestetypen, den liturgiske gudstjeneste i Danmark?

For at få svar på dette spørgsmål skal i det følgende citeres uddrag af Rothes argumentationsform i *Københavns Præstekonvent*.

Rothe, der selv førte referater af møderne i *Københavns Præstekonvent*, skriver således om præsentationen af sin ide om en juleliturgi ved Vor Frue Kirke:

"I Mødet den 7de Novbr. 1853 gjorde Licentiat Rothe Forslag til at indføre, foreløbig som et Forsøg, en liturgisk Gudstjeneste Juleaften. Efter Discussion over Sagen i sig selv og over Formen for dens Udførelse indsendtes følgende Andragende, som efter Biskop Mynsters Anbefaling bifaldtes af Ministeriet under 15. Decbr. 1853.

"Til Ministeriet for Kirke- og Underviisnings-Væsenet.

Fra den ældste Tid, da Julehøitiden vandt Indgang i Kirken, har man feiret Vigilien for Festen paa en særegen Maade, hvortil allerede en Opfordring laae i Evangeliets Beretning, at Christus fødtes om Natten. Denne Høitideligholdelse af Vigilien finder endnu Sted i den katolske Kirke med en blandet Charakter af Bodsdag som Forberedelse, og af Glædesfest som Tak for Prophetiernes Opfyldelse ved Herrens Fødsel.

I vor danske Kirke vedblev efter Reformationen en lignende Forfest Julenat eller Julemorgen. Hans Thomisøns Psalmebog (af 1553) har en Collect til den, og Ordinantsen f. XXIII forordner: "om hellige Dages Aftener -- da skal efter Lectierne sjunges et Responsorium med Gloria Patri, siden Hymnen, og efter hende Magnificat med en Antiphoni, paa det sidste nunc dimittis foruden Tone, og saa endes det som her tilforn;" -- saavel som

August Saabyes statue fra 1905 af komponist, professor og organist ved Vor Frue Kirke I.P.E. Hartmann (1805-1900), opstillet på Sct. Annæ Plads i København (Foto: forfatteren).

et andet Sted, ”at der skal prædikens en Fjerdedel Time”. Efter Aar 1579 forbødes imidlertid denne Nattefest, vist med god Grund, og dette Forbud gjentoges senere, saa at nu for længst al indledende Julehøitid er forsvunden af Kirken.

Imidlertid er denne Aften dog vedbleven at feires i Familierne, og siden den Skik, at smykke et Juletræ, i forrige Aarhundredes Slutning fra Tydskland er bleven almindelig hos os, findes neppe mange Huse, i hvilke ikke Juleaften paa en eller anden Maade udmærkes. Hele Stemningen indbyder dertil,

Voxne og Børn deltage med fælles Glæde deri, og meget Ædelt, Elskeligt og Godt levendegjøres sikkerlig derved i Hjerterne. Men at Christi Evangelium, som dog just skulde være Hovedsagen, hvorom Alt bevægede sig, ved denne Leilighed høres til at minde om Festens Udspring og til at fremkalde den rette Andagt og Glæde, maa desværre meget betvivles. Vel synges der i flere Huse en Julepsalme til Indledning, og der er i Konventet og saa fortalt om en kirkelig Høitid, som paa enkelte Steder har tjent til at indlede den rette Julefest, men selv dette er mere og mere trængt tilbage, medens den verdslige Side er traadt i Forgrunden. Vel troe vi at turde sige, at man i mange Familier ønskede at faae det christelige Element frem, men man veed ikke ret, hvorledes man skal begynde derpaa, da Husandagten ligeledes er bleven sjelden, og Menighederne derved fremmede for den, naar den en enkelt Aften skulde holdes.”

(Kjøbenhavns geistlige Convents Forhandlinger, side 367-369).

Rothe er således bekymret over, at danske hjem, der nu er pyntede med juletræer, har svært ved at fokusere på julens ”christelige Element”, fordi ”den verdslige Side er traadt i Forgrunden.”

I det følgende argumenterer han så for, hvorledes kirken kan opfylde det almindelige behov for en festlig indledning til julen med en liturgisk gudstjeneste, der ikke lægger vægt på prædiken men på den rette ”stemning”, der skal bruges til at etablere ”den rette Form for Opbyggelsen”.

”... der er en given Stemning, man imødekommer, en særegen Anledning, der i sig selv afgiver et fast Støttepunkt naar det blot kunde lykkes at finde den rette Form for Opbyggelsen.

De Midler (med udelukkelse af Prædiken), som Kirken har til sin Gudstjeneste, bestaae i Sang, Bøn (Collect) og Læsning af Skriften. Disse have vi tænkt os saaledes anvendte, at der efter en Indgangspsalme messedes en Collect med Responsorier, hvorpaa kunne følge en Høitidschoral og Læsning af Perikoper af det Gamle og det Nye Testamente, med Overgang i et enkelt Psalmevers; efter en anden Julepsalms Afsyngelse kunde Herrens Velsignelse følge, og en Slutningspsalme ende det Hele.

Da Sangen herved unegtelig kommer til at udgjøre Hovedsagen, vil Valget af Text og Melodi blive af særegen Vigtighed. Organist Berggreens Choralbog kunde herved yde fortrinlig Tjeneste, saameget mere som flere af de deri optagne Melodier til Julepsalmer allerede fra nogle Kirker og fra Skolerne ere bekjendte. Kunde anden musikalsk Bistand ellers erholdes, ville det være saameget bedre, kun at Menigheden ikke derved udelukkedes eller følte mindre Opfordring til leevende Deltagelse i Sangen. Skjøndt det, saafremt en liturgisk Gudstjeneste denne Aften skulde blive holdt i flere Kirker, vist burde overlades til vedkommende Geistlige, i Forbindelse med Cantor og Organist, at vælge Psalmerne, saa at nogen Forskjel kunde finde Sted, tillade vi os dog, til Oplysning om vor Tanke, at anføre de Psalmetexter og Melodier, som efter Raadføring med Professor Hartmann foreløbigen ere blevne betegnedes som passende:

til Indgangspsalme: Nr. 155 af Roskilde Konvents Psalmebog, til Melodi: ”Stille Nat, hellige Nat”;

efter Collecten: ”Af Høiheden oprunden er”, til sin egen Melodi;

mellem Perikoperne af Gamle og Nye Testamente: Nr. 132, vers 2, til Melodi: ”Op, thi Dagen nu frembyder”;

efter Skriftlæsning: Nr. 138. ”Et Barn er født i Bethlehem”, til egen Melodi;

og til Udgang: Nr. 500, til Melodi :
"Deilig er Jorden".

Som en passende Festcollect foresloges den i flere Aar i Frue Kirke til Høimesse på 1ste Juledag brugte, til hvilken Prof. Hartmann har udsat Responsorierne, og som Chorbørnene i denne Kirke allerede ere indovede i at synge. Den lyder saaledes:

Præsten. Ære være Gud i det Høie, Fred paa Jorden, og i Menneskene hans Velbehag.

Chor. Din Priis, din Priis fra Himlens Englechor gjenlyder paa den frelste Jord.

Præsten. Dig, vor Gud og vor Herres, Jesu Christi, Fader, lovsynge vi eendrægtelig med een Mund og een Tunge; thi paa det vi ikke skulde fortabes, men have det evige Liv, sendte Du, da Tiden var fuldkommet, din Søn, den Eenbaarne, til Verden, i hvem vi have Naade over Naa-de, al Freds og al Saligheds Fylde!

Chor. Os er en Frelser født! Halleluja, Halleluja!

Præsten. O, saa anamme vi Dig og som

vor Frelser og Saliggjører! For dit himmelske Lys og din hellige Fred ville vi aabne vore Hjerter, og der berede Dig et Tempel, hvor dit Navn kan vorde prisat med sand og levende Tro, og al Aandens Frugt til det evige Liv!

Choret. Lovet være Han, som kommer i Herrens Navn, høiløvet i Evighed! Halleluja, Amen."

(Kjøbenhavns geistlige Convents Forhandlinger, side 369-371)

Herefter refererer Rothe til præstekonventets drøftelse af forskellige forslag til skriftlæsninger i juleliturgien. Inden konventets anmodning om ministeriets tilladelse til indføring af juleliturgien slutter Rohde med ordene:

"Den hele Liturgi med Psalmer, Collect og Lectierne af Skriften, skulde trykkes og sælges ved Indgangen. Omkostningerne haaber man, at vedkommende Kirkes Patronat vil paatage sig, imod at en Bøsse udsættes til Kirkens Bedste. Tiden meentes passende at kunde fastsættes til Kl. 5 Eftermiddag, saa at det Hele var forbi Kl. 6."

(Kjøbenhavns geistlige Convents Forhandlinger, side 371)

Roths reference til Hartmanns "Festcollect" omfatter angiveligt kun de første 3 sider af komponistens Juleliturgi bestående af vekselsange mellem præst og 4-stemmigt kor, komponeret 1847. Inger Sørensen har påvist, at GT- og NT-responsorierne først blev komponeret senere og derfor først publiceret i samlingen *Liturgisk Musik* af Forlaget Wilhelm Hansen i 1881 (Se Inger Sørensen: J.P.E. Hartmann – Thematic Bibliographic Catalogue of His Works – HartW 196, <https://www.kb.dk/dcm/hartw/navigation.xq>).

På trods af denne oprindeligt inkomplette Juleliturgi er det dog muligt at sammenfatte indholdet af den nye liturgiske gudstjeneste, som den må have forløbet Juleaften 1853 i Vor Frue Kirke. Salmenumrene henviser som tidligere nævnt til Psalmebog udgivet af Roskilde-Præstekonvent 1852: SE TABEL A

J.P.E. Hartmann ved orglet i Vor Frue Kirke (Radering af H.N. Hansen), her gengivet efter Bjørn Kornerup, side 332

Ifølge Rothes eget referat i *Kjøbenhavns geistlige Conventsforhandlinger* blev forslaget underskrevet d. 20. november 1853 og indsendt til ministeriet ”gennem Biskop Mynster, hvorpaa Tilladelsen blev given, og den omhandlede Aftenandagt første Gang holdt i Frue Kirke næste Juleaften.” Dvs. julen 1853.

Det er bemærkelsesværdigt, at Hartmann i sin udgivelse af juleliturgien (*Liturgisk Musik*, 1881) i modsætning til Berggreens omhyggelige forord til både koralbog (1853) og et Antiphonale (1867) intet har skrevet som forord. Det skyldes for-

mentlig, at liturgien i 1881 allerede var velkendt og at han har haft sin holdning til liturgi og kirkemusik til fælles med Peter Conrad Rothe og derfor ikke fundet anledning til en nærmere introduktion.

Rothes og Hartmanns Juleliturgi udgør en liturgisk form, der kombinerer bøn, recitation, korets 4-stemmige responsorier, salmer og skriftlæsninger holdt i tidens romantiske, koncerterende stil. Set i et evangelisk-luthersk perspektiv er dens største svaghed, at den ved en højtid som Juleaften under en del af gudstjenesten ikke inddrager menigheden, idet den

udelukkende er designet som vekselsang mellem præst og professionelt kirkekor. Den almindelige kirkegænger får dermed først mulighed for at bidrage til ”julestemningen”, når julens elskede salmer skal istemmes. Rothe var opmærksom på dette problem, når han understregede vigtigheden af ikke at udelukke menighedens deltagelse i gudstjenesten: ”kun at Menigheden ikke derved udelukkedes eller følte mindre Opfordring til levende Deltagelse i Sangen”.

TABEL A

LITURGISK LED	ROTHES LITURGISKE LED	GUDSTJENESTENS INDHOLD	MELODI
1. salme	”Indgangssalme”	Nr. 155 Glade Jul	Stille nat, hellige Nat
Kollekt	”Fest Collect”	Hartmanns juleliturgi,	Liturgisk Musik, side 4-6
Koral	”Høitidschoral”	Af højheden oprunden er	Til egen melodi
Læsning	”Perikope af Gamle Testament”	Hartmanns GT responsorium ”Opløfter Eders Hoveder, I Portel...” blev senere komponeret.	Liturgisk Musik, side 7
Salmevers	”et enkelt Psalmevers”	Nr. 132 Op thi dagen nu	Til egen melodi
Læsning	”Perikope af Nye Testamente”	Hartmanns NT responsorium ”Hellig er Gud Fader, Hellig er Guds Søn, Hellig er Gud Helligaand...” blev senere komponeret.	Liturgisk Musik, side 8-9
2. salme	”En anden Julepsalme”	Nr. 138 Et barn er født	Til egen melodi
Velsignelse	”Herrens Velsignelse”	Velsignelsen	
3. salme	”Slutningspsalme”	Nr. 500 Dejlig er jorden	Til egen melodi

MARCUSSEN & SØN · ORGELBYGGERI A/S
STOREGADE 24
DK-6200 AABENRAA
Telefon (+45) 74 62 23 50
www.marcussen-son.dk

Orglet i Fredensborg Slotskirke

Marcussen & Reuter 1846
17 stemmer · 2 manuler og pedal
Kassebølge med mekanisk og
elektrisk betjening
Restaureret og rekonstrueret 2023

PIANOKOMPAGNIET

Pianokompagniet er et team af erfarne klaverstemmere og instrumentmagere.

På vores værksted findes altid et udvalg af brugte istandsatte klaverer og flygler af anerkendte fabrikater, blandt andet nyere brugte japansk producerede Yamaha klaverer og flygler.

SCHIMMEL
PIANOS

Pianokompagniet forhandler Schimmels klaverer og flygler. Schimmel er grundlagt i 1885 og produceres i Braunschweig, Tyskland.

Pianokompagniet ApS · J. P. Larsens Vej 17C · 8220 Brabrand · tlf. 7023 8088 · aar@pianokompagniet.dk

www.pianokompagniet.dk

ET BRAG AF EN BØRNE-ORGELKONCERT

Lørdag den 1. oktober var der lagt op til brag af en børne- og familiekoncert i Musikkens Hus i Aalborg. Koncerthuset dannede med det 73 stemmer store symfoniske Marcussen-orgel og 170 korbørn fra Korliv i Nordjylland rammen om den festlige begivenhed.

Håndteringen af det store orgel og formidlerrollen var lagt i hænderne på organist Jonas Hellesøe. Ved hjælp af storskærme samt kameraer på hænder og fødder kunne publikum følge med i håndteringen af orglet. Det gav en fin visuel oplevelse af hvordan man udfolder musikken på instrumentet. Jonas fortalte med smittende begejstring og engagement om orglet, leverede kompetent orgelspil og guidede os energisk gennem hele programmet. Han fik demonstreret orglets stemmer og effekter på en sjov og forståelig måde for både børn og voksne. Undervejs hørte vi temaet fra *Star Wars*, fint udarbejdede ledsagesatser til korsangene *Se nu stiger solen*, *Se min kjole*, *Sensommervise*, *Når håbet grønnes* og *Vindens farver*, men også Bachs *Toccat i d-mol* og Widors *Toccat*.

Laila Høgild Nielsen ledte med ro og overskud det sammensatte kor af børn fra kirker i hele Nordjylland. Laila har desuden stået for alt arbejdet med logistikken omkring tilmeldinger og prøvearbejde.

Laila Høgild og Jonas Hellesøe har sammen stået for konceptet og for tilrettelæggelse af koncerten. De fik skabt en stemningsfuld korkoncert med et velvalgt repertoire og med orglet som drivkraft. De fortjener særligt ros for at folde det hele ud, så det bevægede os publikum med skøn musik og klang af børnekor.

Konceptet er udviklet til lejligheden, men det vil sagtens kunne bruges andre steder, også i mindre rum end en koncertsal. Måske kan det være en ide til en børnekorskonsert i dit område.

Anna Maria McElwain

Mads Damlund

Copenhagen International Clavichord Festival 2024

I weekenden 2.-4. februar lægger Brønshøj Kirke hus til Danmarks første clavichordfestival. En clavichordkoncert er en bjergtagende oplevelse, hvor musikken nærmest vokser ud af stilheden. Instrumentet kræver en særlig opmærksomhed fra tilhørerne - til gengæld har det et væld af nuancer og udtryk, og der opstår en helt særlig magi i samspillet mellem musiker og publikum. Over fem koncerter kan man høre clavichordmusik fra hele musikhistorien, fremført af en række forende internationale solister, og opleve komponister som Bach, Beethoven og Bartok sat i et helt nyt lys. Medvirkende: Valentina Villaseñor (Chile), Aapo Häkkinen & Anna Maria McElwain (Finland), Mads Damlund & Julius Hartung (Danmark). Billetter kan købes på www.bronshojkirke.dk.
Mads Damlund

Tonen i Livet

En ny podcast, *Tonen i Livet*, har som ambition at formidle salmeskatten på en moderne og frisk måde, hvor især den lidt bredere del af befolkningen er den primære målgruppe. På folkekirkenes hjemmeside fortæller en række kendte danskere om deres forhold til en salme, hvilket ind imellem kan give ny og overraskende perspektiver på salmerne.

www.folkekirken.dk/aktuelt/podcast/tonen-i-livet

Efterlysning af litteratur om kvindelige organisters arbejdsforhold

Lis Nielsen, studerende på musikvidenskab på KU, skriver pt. bacheloropgave om kvindelige organister i starten af 1900-tallet i Danmark. Hun tager udgangspunkt i Urde Jensdatter Vimtrup, organist ved Sct. Bendts Kirke i Ringsted fra 1913-1961. Hun har følgende spørgsmål til DOKS' medlemmer:

"Jeg er interesseret i litteratur og information vedr. kvindelige organisters uddannelsesmuligheder og arbejdsforhold i folkekirken, i forhold til løn, karrieremuligheder og anerkendelse, både historisk og i dag. Kender I til gængs litteratur vedrørende dette? Findes der statistikker over antallet af kvindelige organister fra den første, som ifølge KVINFORM var Olivia Serritslev i Stege Kirke i 1871, til i dag? Kender I til nogen der har forsket i kvindelige organister/det konspolitiske inden for organistverdenen?"

Jeg har indtil nu været på lokalhistorisk arkiv og på Nationalmuseet, men jeg håber at I har yderligere information om, hvordan jeg kommer videre med mit emne."

Henvendelse til Lis Nielsen på tlf.: 61 74 70 57

Nordisk Kirkemusikfestival

Arbejdsgruppen opfordrer alle DOKS' medlemmer til at bidrage til festivalen NKF2024.

Om den kan man læse på DOKS' hjemmeside. Spørgsmål kan rettes til formand for styregruppen Karin Schmidt Andersen eller projektmedarbejder Sandra Skov Fallesen.

DOKS opfordrer sine medlemmer og alle kirkemusikere over hele landet til i perioden **14.-22. september 2024**, at arrangere koncerter og andre musikbegivenheder under overskriften Nordisk Kirkemusikfestival, NKF2024. Ved fælles hjælp vil **uge 38 i 2024** kunne blive en begivenhed, der viser musikkens betydning for gudstjenesten og hvilket righoldigt musikliv, der udfolder sig i landets sognekirker.

Det nordiske tema, kan give et fornyet blik for de bånd, der er mellem de nordiske lande og hvordan vores historie, sprog og kultur flyder sammen. Læs mere på DOKS' hjemmeside.

Send dit arrangement til fælleskalenderen, der tilgås via NKS2024.dk. Her downloades også logo.

Nyt fra DKDM

Studiekoncerter på spændende orgler er en vigtig del af organistuddannelsen, og her i efteråret har orgelstuderende fra DKDM spillet koncerter på interessante orgler i Jesuskirken, Helligåndskirken, Kastelskirken, Trinitatis Kirke, Smørum Kirke, Christiansborg Slotskirke og Reformert Kirke. Men det er også vigtigt at vide hvordan et orgel fungerer, og som en del af undervisningen i orgelkundskab forsøger orgelstuderende sammen med komponiststuderende at samle et orgel under vejledning af Katrine I. Kristiansen.
Sven-Inguart Mikkelsen

NORDISK
KIRKEMUSIKSYMPOSIUM
København Danmark 19.-22. september 2024

Tilmelding NKS2024

Husk at det nu er muligt at tilmelde sig NKS2024. Gør din arbejdsgiver opmærksom på at udgifterne kan deles over to budgetår ved at betale symposieafgiften i år og udgifter til overnatning og transport i 2024.

Besøg Kortools – korledernes digitale værktøjskasse!

KORLIV – folkekirkens kororganisation - har lanceret en ny online-værktøjskasse med materiale til korledere. Sitet er for alle, der arbejder med kor i og udenfor folkekirken. Kortools er en digital platform, der findes frit tilgængeligt på KORLIV's hjemmeside: korliv.dk/kortools

Som korleder kan du finde inspiration, pædagogisk materiale, en opdateret idébank, værktøjer til det daglige korarbejde, så du selv kan opsøge og vælge, hvad der giver mening til dit daglige korarbejde. For at opretholde og videreudvikle korledernes kvalifikationer bliver siden hele tiden opdateret med tilbud. Indenfor nærmeste fremtid tilføres også forslag til repertoire.

Kortools er søsat af en arbejdsgruppe fra KORLIV's bestyrelse sammen med korkonsulenter Kristine Vad og Jonas Rasmussen. Jonas er pt. redaktør og vil tage sig af den fortsatte udvikling og fornyelse af siden. Derfor vil Kortools altid være et besøg værd – om det er til langtidsplanlægningen eller om det gælder en feberredning af den ugentlige korprøve. Gå på opdagelse i Kortools - og forny dine korleder kvalifikationer lige præcis, når det passer dig!

Mie Korp Sloth

Henry Fairs ny adjungeret professor på Syddansk Musikkonservatorium

Britiske Henry Fairs, professor i orgel ved Universität der Künste, Berlin, er udnævnt til adjungeret professor ved Syddansk Musikkonservatoriums kirkemusikuddannelse i Esbjerg. Udnævnelsen træder i kraft fra indeværende studieår og er gældende for en 5-årig periode. Lederen af SDMKG's orgelfaggruppe Mikkel Andreassen udtaler: "Henry Fairs rummer et stort udtryksmæssigt, klangligt og teknisk overskud. Han er en imødekommende, favnende og rummelig personlighed, hvilket gør ham til en fantastisk underviser. Vi ser meget frem til et inspirerende og givende samarbejde med denne internationale musikerpersonlighed, som bliver en vigtig del af den fortsatte udvikling af orgelmiljøet på Syddansk Musikkonservatorium, Esbjerg".

Lille Skiveren

Alle medlemmer af DOKS har nu mulighed for at komme i betragtning til én uges ophold i Jens Otto Krags hus Lille Skiveren (syd for Skagen).

Der udloddes to uger til lodtrækning:

Uge 12: 15.-22. marts og uge 21: 17.-24. maj
Lejemålet går fra fredag kl. 16 - fredag kl. 12. Pris: kr. 3.000
Huset er charmerende og veludstyret med 8 sovepladser, stort køkken, to atelierer samt to stuer.

Skriftlig ansøgning inden den **2. januar 2024**

til DOKS' sekretariat på doks@doks.dk

Der vil herefter blive foretaget lodtrækning.

Årskursus i Fredericia

Af hensyn til NKS2024 i København bliver DOKS' årskursus 2024 afholdt som endagsarrangement med generalforsamling den

22. april 2024 i Trinitatis Kirke og sognehus,

Fredericia. Nærmere oplysninger om arrangementet følger i februar-nummeret.

Postulater er titlen på en ny rubrik i Organistbladet, hvor aktører fra forskellige dele af dansk kirkeliv tager stilling til aspekter af folkekirken, dens arbejde og trivsel. I hvert nummer fremsættes en påstand eller et spørgsmål, som paneldeltagerne tager stilling til. I dette nummer er postulatet:

”Mangel på præster og organister er en tikkende bombe under folkekirken.”

Af Marianne Gaarden,
biskop over Lolland-Falster Stift

For at kunne svare på dette spørgsmål, er det afgørende, hvordan vi forstår begrebet ”folkekirke”. Hvis vi identificerer folkekirken med den måde, vi har organiseret folkekirken på, så forstår jeg godt, at det er en tikkende bombe. Men hvis vi forstår kirken som de troendes fællesskab, så er mangel på organister og præster ikke nødvendigvis en tikkende bombe.

Kirken er først og fremmest et ”gammelt hus bygget af levende stene”, som Grundtvig skriver i tredje vers af ”Kirken den er et gammelt hus” DDS nr. 323. Det sidste vers i den oprindelige version fandt ikke plads i den autoriserede salmebog før i 2003 udgaven, men da kun som en selvstændig salme DDS nr. 329. Her fik verset følgeskab af det sidste officielle vers af DDS nr. 323. I Grundtvigs oprindelige version af ”Kirken den er et gammelt hus” hedder det i sidste vers, at ”selv bygger Ånden kirke bedst, trænger så lidt til drot som præst, Ordet kun helliger huset.”

Intentionen er ikke til at tage fejl af. Mon ikke det igennem tiden har faldet nogle gejstlige for brystet, at kirken alene er opbygget af Ånden? Grundtvig udtrykker utvetydigt, at kirken ikke er afhængig af præster, provster eller biskopper. Organisterne omtales ikke, men vi gejstlige må aldrig udgøre et magthierarki over menigheden. Som Grundtvig er jeg ikke så bekymret for den kirke, der er bygget af Ånden. Men det er klart, at den måde vi har organiseret folkekirken på, er udfordret på flere måder – også af mangel på præster og organister.

Af Pernille Vigsø Bagge, formand
for Præsteforeningen

Folkekirken medlemmer er relativt robuste og stabile i deres medlemskab, men tilslutningen bliver i fremtiden ikke, på samme måde som tidligere, båret af tradition og forpligtelse på den lokale kirke.

Medlemskabet er i dag bl.a. bundet op på, at man ”får noget for pengene”, og medlemmerne kommer for kirkelivet, æstetikken, ordene og ikke mindst musikken. Derfor er det fatalt, at der ikke fra kirkeministeriet gøres en aktiv og målrettet indsats for at komme en alvorlig personalemangel til livs.

Der er så mange udfordringer i folkekirken som kan og skal løses lokalt og decentralt, men manglen på veluddannede præster og organister er ikke én af dem. Her må uddannelsesinitiativ, en gennearbejdet strategi og ambitiøse rekrutterings- og fastholdelsesinitiativer på banen. Fra centralt hold.

Lægmandsgudstjeneste med bluetooth-højtaler koblet direkte til mobiltelefonen er en ikke-løsning, som vil formindske folkekirken medlemstal hurtigere end vi kan nå at sige ”adventskrans”. For slet ikke at tale om de kirkelige handlinger, hvor det altså ikke holder med den lokale skoleleders datter på guitar og en AI-genereret standardtale.

Vi har den mest akutte folkekirkelige udfordring lige her i organist- og præstemanglen. Ja - en tikkende bombe under tilslutningen til folkekirken. Og fordi dette land har mere brug for åndelig end for militær oprustning, må folkekirken topledelse finde bomberydderen frem. Der er ord der skal forkyndes og salmer der skal spilles. Af faguddannede medarbejdere.

Af Anton Pihl, formand for Landsforeningen af Menighedsråd

Af Ingrid Bartholin Gramstrup, formand for Organistforeningen

Af Line Skovgaard Pedersen, provst i Sydthy provsti

Præstemangel og organistmangel. Ikke alle steder i landet har man stiftet bekendtskab med fænomenet, men der, hvor man har, giver det panderynker og bekymringer for fremtiden.

I Landsforeningen af Menighedsråd har vi i en årrække haft særligt fokus på folkekirkens tilstedeværelse i hele landet. Vi vil gerne sætte lys på alle de mange forskellige måder, kirken er til stede på, og alle de målgrupper, som kirken er til stede for. Og vi vil gerne have en samtale om forudsætningerne for folkekirkens tilstedeværelse.

En af de vigtigste forudsætninger for, at folkekirken kan være til stede, er de mennesker, som er ansat i folkekirken. De giver sammen med menighedsrådene og de frivillige kirken liv og sjæl.

Præstens tilstedeværelse er helt væsentlig for folkekirkens tilstedeværelse. Organister og andre kirkemusikere spiller også en meget vigtig rolle. Det er ikke nogen rar tanke at forestille sig, hvis der ingen organister er til gudstjenester, kirkelige handlinger, til livets vigtige øjeblikke, til fællesskaber og nærvær. Vi kan ikke forestille os en kirke uden sang og musik.

En af folkekirkens store udfordringer er, at sogne og provstier har meget forskellige forudsætninger for at kunne sikre folkekirkens tilstedeværelse lokalt. Derfor må det også være en fælles opgave at sikre, at der uddannes nok præster og organister, og at de kirkelige arbejdspladser kan tiltrække og fastholde dygtige medarbejdere.

Det er et postulat, der bærer en ildevarslende sandhed i sig. At der mangler præster og organister i folkekirken, er et faktum. At det er 'en tikkende bombe under folkekirken', er der vægtige argumenter for at konvertere fra påstand til kendsgerning.

Den lokale kirke er båret af gejstlige, kirkefunktionærer og menighedsråd, denne treenighed. Det er noget nær umuligt at forestille sig, at de mange i folkekirken grundlæggende kerneopgaver, der er forbundet med præsters og organisters arbejde, i længden skulle kunne udføres uden veluddannede og kompetente samarbejdende præster og organister. Det er måske mere nødvendigt end nogensinde i den til tider slingrende kurs, som folkekirken befinder sig i.

Folkekirkens beståen beror på folkelig opbakning. Hvis ikke der vedblivende er præster og organister, der med kvalitet, autoritet og tillidsskabende adfærd varetager både ordets og musikkens forkyndelse og udførelse ved gudstjenester, kirkelige handlinger, undervisning, kor, koncerter, sjælesorg m.m., falder den folkelige opbakning fra hinanden. Dertil kommer det samskabende arbejde til det omgivende samfund, som mange præster og organister er igangsatte af.

Så for at undgå detonationen af den tikkende bombe skal der bevilges midler til uddannelse af flere teologer og organister, uddannelserne styrkes, arbejdes for ordentlige arbejdsvilkår og arbejdsmiljøer, mod til at se på folkekirkens sognestruktur og tænke i nye baner, så folkekirken fremstår som en attraktiv og meningsfyldt arbejdsplads.

Det korte svar er: Ja! Og den tikker højt i nogle egne af landet. For to år siden manglede vi i Sydthy provsti præster til at forestå juleaftens gudstjenester i 12 sogne. Menighederne tog udfordringen på sig, og der blev fejret gudstjeneste under lægmandsledelse i alle 12 sogne. I indeværende år har jeg fungeret som præst ved tre gudstjenester uden musik overhovedet. Det har sådan set været gode oplevelser, for gudstjenestedeltagerne var flere end en håndfuld, og salmesangen var velklingende og fuldtonet. Det er faktisk rørende at opleve menighedens sang på den måde. Men hvad hvis det havde været en begravelse? Præget af den særlige stilhed, der kan være ved sådanne lejligheder?

Menighedens uledsagede sang, anvendelse af andre instrumenter end orglet, lægfolkets gode ledelse af en gudstjeneste, er alle fine bud på den lokale gudstjeneste. Og der er bestemt gode ting at sige om udfordringer, der tvinger os til at tænke alternativt og besinde os på, hvad der er gudstjenestens kerne. Men min påstand vil være, at alle disse gode tiltag har brug for at vokse og gro på en fed muldjord, der udgøres af en teologisk fagkundskab og ligeledes en kirkemusikalsk faglighed. Intet instrument kan fylde begravelsens skæbnsvangre stilhed som et orgel og intet andet instrument kan sætte adækvate klange på den største lykke ved en barnedåb eller et bryllup.

FOR GODT TIL AT DELE

"For godt til at dele" var sloganet for en slikreklame i fjernsynet for nogle år siden. Er det også ved at blive et slogan for kirkens orgel?

Mange orgelstuderende, der beder om øvetid i storbykirkerne, mødes med den holdning, at det kun er kirkens organist, der har ret til at benytte orglet. Nogle kirker afviser på den baggrund at lade de studerende øve i kirken. Andre afvises med argumenter som: det støjer for meget: kirken er en travl kirke med mange aktiviteter, og øvetiden er derfor yderst begrænset. Eller dette: at kirkens egen organist selv har brug for al den øvetid, der er til rådighed.

Det er til en vis grad forståeligt, for det er kun organisten selv, der ved hvor meget forberedelse, der er til ugens tjenester og indstudering af nye værker. Og ja, det er dejligt at kunne øve i ro og mag uden at skulle følge en timeplan. Men da vi netop har en FOLKEkirke, kunne man stille sig selv det spørgsmål, om det i virkeligheden er folkets orgel? Og altså hverken organistens, kirkens eller menighedsrådets orgel?

Vist er det besværligt at koordinere øvetid, udlevere nøgle, kode til kirkens alarm og så

videre, men har vi ikke en forpligtelse til at hjælpe den nye generation af organister, så de kan spille "Tunge, mørke natteskyer" og "Hil dig, Frelser og Forsoner!" på orgel i stedet for på klaver eller guitar? For det lyder jo bare langt bedre på orgel!

I en tid, hvor vi taler meget om organistmangel og derfor har vældigt fokus på rekruttering af nye orgelspillere, skal vi være opmærksomme på, at man som orgelstuderende naturligvis har brug for at gøre sig fortrolig med orglet – og det kræver øvetid ved et rigtigt pipeorgel i et kirkerum. Det burde ikke opfattes som unødigt luksus at kunne forsøge sig med spændende registreringer, når man skal klargøre de værker, som kræves for at bestå eksamen. Husk på: det er de orgelstuderende, der til alle tider har til opgave at videreføre vores danske orgeltradition i folkekirken. Den orgeltradition, vi med rette er så stolte af. Derfor skal de orgelstuderende naturligvis tillades adgang til folkekirkens orgler. Både af hensyn til den inspiration og udfoldelsesglæde, der naturligt ligger heri men også for at modvirke, at vi i stadig højere grad skal affinde os med kirkemusikere, som spiller salmepil uden pedal eller som ligefrem foretrækker at spille klaver til de fleste af tjenesterne, fordi den alt for begrænsede øvetid ved orglet resulterer i, at orglet endnu ikke helt er blevet "deres instrument"!

1. SØNDAG I ADVENT, 1. TEKSTRÆKKE

Claus Bach Nielsen, organist ved Frederikshavn Kirke, fortæller om sine musikvalg

Frederikshavn Kirke er en af landets største kirker med plads til 1100 tilhørere.

På det rummelige orgelpulpitur står et 39-stemmers Marcussen og Søn-orgel med tre manualer fra 1974. Det blev senest renoveret i september 2022, hvor der blev tilføjet elektriske koblinger og oktavkoblinger 16' i HV og OV. Claus Bach Nielsen er meget glad for disse tilføjelser, da det dels er blevet nemmere at håndtere orglet mekanisk, dels har det fået mere bund i klangen.

Kirkens kor er på 10 piger fra 16-30 år, som synger til alle gudstjenester og visler, mens en honorarlønnet kirkesanger tager bisættelserne.

Claus Bach Nielsen blev ansat i kirken i 2019, hvor den hidtidige mangeårige organist Thomas Kursch gik ned i tid og blev 2. organist i en deltidstilling. Claus fortæller, at Thomas den første dag sagde til ham: "Hvis jeg ikke kan finde ud af at spille 2. violin, så sig til." Det blev ikke nødvendigt, og Claus fortæller, at han helt frit har kunnet lægge linjen i musikken med mulighed for at trække på Thomas' store lokalkendskab. De to har et stærkt og givtigt kollegaskab.

Ved gudstjenesten 1. søndag i advent er det tradition, at Frederikshavns Mandskor

medvirker. Koret har en lang historie og solid lokal forankring og har i øjeblikket ca. 27 medlemmer. Mandskoret står nede i kirken og synger en del indslag under gudstjenesten, som Claus ikke har indflydelse på. Kirkens kor synger normalt under nadveren, enten salmer fra salmebogen eller nyere salmer, der præsenteres på den måde. Undertiden improviserer Claus også på orglet.

Om musikken fortæller Claus, at præludiet, Christian Præsthols "Vær velkommen, Herrens år", lægger sig op ad første salme, der passer til begyndelsen af kirkeåret. Som postludium spiller han Bachs festlige G-dur præludium, eventuelt også fugaen, hvis der er mange i kirken. "Som en rød tråd gennem gudstjenesten går et tema, der hedder festliggørelse og fejringen af det nye kirkeår, hvilket afspejler sig i musikken, salmerne og medvirken af mandskoret", siger Claus Bach Nielsen.

Musikvalg

Præludium: Christian Præstholt: *Vær velkommen, Herrens år*

Motetten vælges af Frederikshavns Mandskor

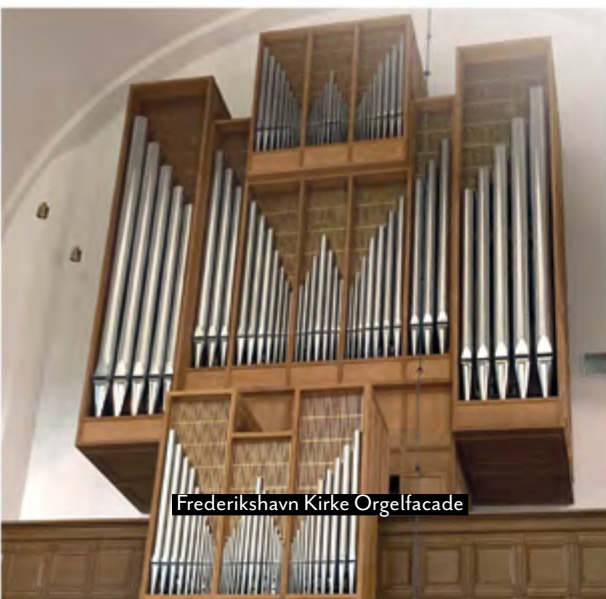
Postludium: J.S. Bach: *Præludium og fuga i G-dur BWV 541*

Frederikshavn Kirke Spillebord

Frederikshavn Kirke
- Kirkens forplads

Frederikshavn Kirke Orgelfacade

Frederikshavn Kirke Alter

HVORFOR EFTERUDDANNELSE FOR KIRKEMUSIKERE?

Af Mads Djernes, sognepræst og forhenværende kirkemusiker

Kravene bliver stadig flere og arbejdet mere flerstrengt for en kirkemusiker. Samtidig bliver organistens betydning kun større i alle de sogne, der gerne vil komme sognebornene i møde med mange forskellige arrangementer. Derfor vil det være betids at lægge spor ud til en eller anden form for obligatorisk efteruddannelse for organister og kirkemusikere.

Kirkemusiker

Først betegnelsen: den klassiske betegnelse er organist – en musiker, der kan spille orgel, lede kor samt har taget en række

bifag på en uddannelsesinstitution. Derfor ser vedkommende som regel orglet som sit primære instrument. Betegnelsen er imidlertid ikke dækkende, for hvilken baggrund man end kommer med – som den, der varetager de musikalske opgaver i en dansk folkekirke – er man først og fremmest musiker i en kirke, altså kirkemusiker. For den musik, man spiller eller på anden måde opfører, har en vigtig betydning og en særlig rolle i en bestemt sammenhæng – hvad enten det er når man præsenterer sange og får deltagerne til at synge sammen ved en sangaften, spiller et af de efterladte valgt postludium ved en bisættelse eller leder opførelsen af et stykke passionsmusik op til påske.

De gode uddannelser og det varierede felt

Selv om det er mange år siden, har jeg selv taget både kirkemusikskolens præliminære organistuddannelse og konservatoriets kirkemusikalske diplomeksamen – som de hed dengang. Gode, solide uddannelser, hvor de grundlæggende færdigheder blev dyrket – og stadig bliver det. Organistuddannelserne har siden da arbejdet på at

imødekomme nogle af de forventninger, som menighedsrådene også har til en kirkemusiker. Også andre musikere har gennem mange år interesseret sig for organistfaget. Det siger sig selv, at pianister med klassisk og rytmisk baggrund, almen musikpædagoger og musiklærere på folkeskole- og gymnasieniveau siden har præget kirkemusikerfaget med de kompetencer og ressourcer, de har bragt med sig ind i en uddannelse og et følgende virke i kirkerne i Nøvling og på Nørrebro.

Det har bevirket, at kirkemusikernes samlede stand – uanset uddannelsesbaggrund og ansættelsesgrad – udgør et bredt felt af engagerede medarbejdere, der på mange forskellige måder udfylder embedet som musiker i et sogn og præger det med sin baggrund og interesser.

Hvorfor alligevel efteruddannelse?

De fleste kirkemusikere har altså gennemgået en uddannelse, som har klædt dem på til at være såvel musikere – med orglet som hovedfag – som at arbejde i en folkekirkelig sammenhæng. Et mindretal

NELSE

har ikke en formel uddannelse, der retter sig mod et sådant virke, men har ofte erfaring, viden og kunnen som grundlag for et virke som kirkemusiker. Ved kirke-musikskolerne, konservatorierne og andre steder findes en lang række kurser, hvor man kan tilegne sig supplerende viden og kundskaber om alt lige fra salmeforspil til babysalmesang.

Så hvorfor vil jeg alligevel advokere for en efteruddannelse? Det vil jeg, fordi jeg som præst har gennemgået en obligatorisk efteruddannelse, som består af meget mere end blot oplæg og øvelser inden for det faglige felt. Selv efter en kandidatuddannelse efterfulgt af et semesters kursus på pastoralseminariet, hvor man tilegnede sig en række praktiske færdigheder forud for en ansættelse som præst, var der meget at forholde sig til – og blive klogere på. Og dette skete oftest ved kollegialt samvær og faglige drøftelser med andre i samme situation – præster, der havde forskellige tilgange til og erfaring med den folkekirkelige verden. Faktisk kan man godt sammenligne præstens og kirkemusikerens virke, idet man i begge tilfælde

har gennemgået en uddannelse (præsters uddannelsesmæssige baggrund bliver i disse år mere varieret med en hyppig anvendelse af såvel §2 som §1A), og derefter bliver ansat i et embede, hvor man ofte – og hyppigere for kirkemusikerens vedkommende – er den eneste med sin jobbeskrivelse og faglige baggrund på en arbejdsplads.

Meget mere end uddannelse

En efteruddannelse må være meget mere end en fortsat uddannelse – det er i højere grad læring i fællesskab med ligesindede, der står med faglige udfordringer, der ligner ens egne. Det er en tilegnelse af viden og kunnen i frugtbar udveksling med det arbejde, man udfører i sin dagligdag. Og så kan det i heldigste fald bestå i inspiration fra kolleger, der besidder en erfaring, man kan få glæde af og brug for. Men efteruddannelse kan naturligvis også bestå i en drøftelse af faglige spørgsmål, som det er vanskeligt at forholde sig til, mens man stadig er under (grund)uddannelse: hvilken musik giver det mening at spille til kirkelige handlinger, på hvilken måde kan kirkemusikeren skabe relationer til

menigheden, hvad kan det være frugtbart at arbejde sammen med nabopastoraters kolleger om – og meget mere.

For mig at se anerkender en obligatorisk efteruddannelse – der skal ligge inden for de første par år af vedkommendes virke – alle de eksisterende uddannelser og kursusforløb. En eventuel efteruddannelse skal nemlig tage sit udgangspunkt i netop dagligdagen som kirkemusiker og de tendenser i tiden, som han eller hun møder og skal forholde sig til. Den kan med fordel desuden genbesøge og bygge ovenpå den viden og de kompetencer, som kirkemusikeren allerede har: pædagogik i korarbejdet, kirkeårstidernes teologiske temaer, musik ved børnegudstjenester og andet, som en grundig gennemtænkning af en efteruddannelse vil finde væsentligt. Endelig skal der være fokus på samarbejdet med kolleger – for blandt andet at komme frem til, hvilke potentialer, musikken og musikeren har i en folkekirkelig hverdag.

DE NORDISKE KIRKEMUSIKSYMPOSIER – EN LANG TRADITION

**NORDISK
KIRKEMUSIKSYMPOSIUM**
København Danmark 19.-22. september 2024

Når København i dagene **19.-22. september 2024** lægger rum til Det Nordiske Kirkemusiksymposium, er det en fortsættelse af en lang tradition for samarbejde mellem organister og kirkemusikere fra de fem nordiske lande. Allerede i 1933 fandt det første nordiske kirkemusikermøde, som det hed dengang, sted i Stockholm, og siden har det med nogle års mellemrum været afholdt på skift i de nordiske lande. Verdenskrig og corona har kunnet udskyde, men ikke formået at tage livet af sammenkomsterne.

Karakteren af kirkemusikmøderne har ændret sig gennem tiden, og det har den musik, der blev opført, også. I Hans Christian Magaards to artikler om de nordiske kirkemusiksymposiers historie, der blev trykt i Organistbladet nr. 4 og 5 2019, kan man finde oversigter over de danske medvirkende ved samtlige kirkemusikermøder/symposier, samt de danske komponister, hvis værker blev opført. Det er en veritabel who is who blandt danske kirkemusikere, med navne der rækker fra N.O. Raasted og Finn Viderø til Merete Kuhlmann og Kristian Krogsøe. I begyndelsen gik det fornemt til, arrangementet Stockholm 1933 stod under protektion af den svenske regering og det stockholmske bystyre. Ved indledningen blev der afsunget nationalsange og sendt hilsener til de forskellige kongehuse. Arrangementet samlede mere

end 400 deltagere, de fleste fra Sverige. Men også fremstående præster fra de øvrige nordiske lande deltog i kirkemusikermødet, og deltagerne vurderede, at det kirkemusikalske udbytte var rigt. Programmets tyngdepunkt var højmesser på fem forskellige sprog, hvilket gjorde at fællestrækkene i liturgisk tradition og gudstjenesteform stod klart. Succesen blev fulgt op ved tilsvarende arrangementer i Helsingfors og København, inden 2. verdenskrig for en tid afbrød det nordiske kirkemusikersamarbejde.

I 1949 blev kirkemusikmøderne genoptaget efter ti års pause. Norge, som skulle have stået for arrangementet i 1942, indbød til det 4. Nordiske Kirkemusikermøde i Oslo, hvor kor- og orkesterværkerne fik en mere fremtrædende rolle end tidligere, og hvor en ny generation af kirkemusikere, fra Danmark bl.a. Leif Kayser og Bernhard Lewkovitch, var repræsenterede.

Fra fjerde runde, der begyndte i Göteborg 1996, blev kirkemusikmøderne omdøbt til symposier, og Nordisk Kirkemusikråds statutter omskrevet for at muliggøre et bredt anlagt program, hvor repertoireseminarer, forelæsnings og liturgi fik en høj prioritering. I de senere år er det blevet tradition, at hvert land repræsenteres af en organist og et kor, der laver en national koncert. Derudover arrangerer værtslan-

det en række gudstjenester, koncerter, seminarer og workshops i samarbejde med de deltagende lande. Det har hver gang givet unikke muligheder for at følge med i, hvad der foregår på den kirkemusikalske front i vores broderlande, og vi har fået et væld af spændende koncertoplevelser. Selv ved det corona-ramte symposium i Helsingfors i 2021, hvor en række planlagte begivenheder måtte ændres eller aflyses og flertallet af deltagerne måtte sidde hjemme foran skærmen i stedet for at være fysisk til stede, brændte kreativiteten og engagementet igennem, også på de digitale medier.

Symposierne har budt på mange stjernestunder, som f.eks. koncerten med det blændende Norske Solistkor i Stavanger 2008 eller Mattias Wagers inciterende salmespil ved afslutningsgudstjenesten i Reykjavik 2012, hvor han fik forsamlingen helt op på mærkerne med sin toccata-udgave af "Herre Gud, dit dyre navn og ære." Den slags indtryk er en uvurderlig ting man kan tage med hjem til inspiration i det daglige, ligesom samværet med nordiske kolleger altid er en vitaminindsprøjtning. Programmet for det kommende symposium i København tegner til at fortsætte denne linje.

Foto: Malle Madsen

SIRENA RECORDER QUARTET

Fra Prætorius til Pink Panther

Tlf. 28376932 • karina@agerbo.eu • www.sirena.se

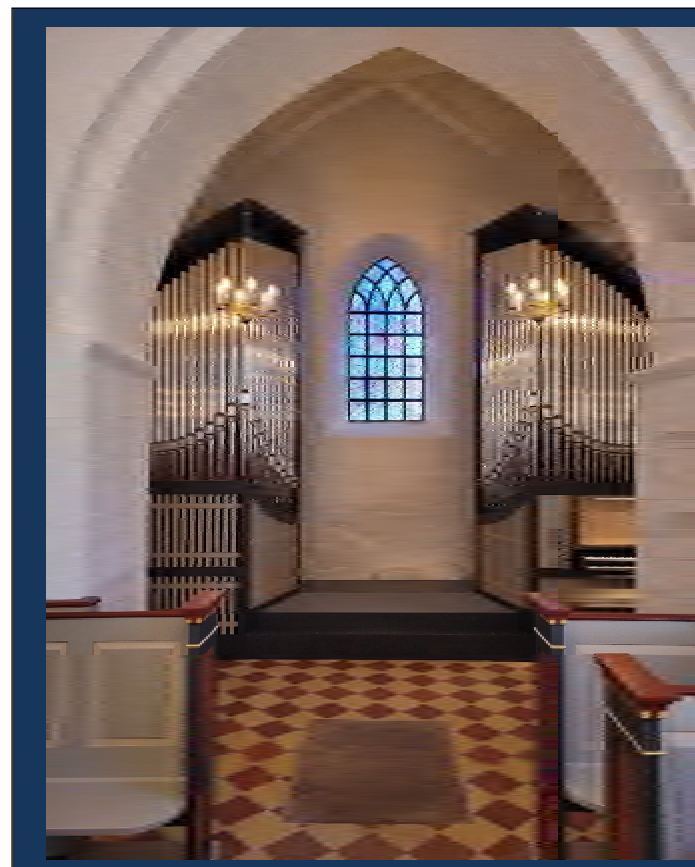
FOTOS OG TRYKSAGER

FÅ ET GODT TILBUD PÅ PORTRÆT- ELLER INTERIØRFOTOS I KIRKEN ELLER FORENINGEN

spotON.dk

Kære læser

Orglet i Blovstrød Kirke.

Opus 1054

Indviet november 2023

15 stemmer, 2 manualer og Pedal

Frobenius Orgelbyggeri

Hammerbakken 20
3460 Birkerød.
Tlf: 45 87 07 55

Organistbladet bringer oplysninger om koncert-rækker, festivals og andre arrangementer. Send gerne oplysninger om din arrangementsrække til organistbladet@doks.dk

DOKS-ARRANGEMENTER

2. februar, 8. marts og 12. april

Bestyrelsesmøde i DOKS

22. april 2024

DOKS' årskursus i Fredericia

19.-22. september 2024

23. Nordiske Kirkemusiksymposium i København

FESTIVALER OG KONCERTRÆKKER

KØBENHAVN

2.-30. december

KØBENHAVNS DOMKIRKE
Orgelmatinee hver lørdag kl. 12.00-12.30

19. og 20. december

KØBENHAVNS DOMKIRKE
G.F. Händel: Messias kl. 19.30

1. december - 26. januar

TRINITATIS KIRKE
Fredagskoncerter kl. 16.30

1., 11. og 21. december

TRINITATIS KIRKE
Julekoncerter kl. 19.30

15. december

SCT. MATTHÆUS KIRKE
Messiaens *La Nativité* med lys og svævende hologrammer kl. 17

6. december og 3. januar

JESUSKIRKEN
Middagskoncerter første onsdag i måneden kl. 12.00

2.-4. februar

BRØNSHØJ KIRKE
Copenhagen International Clavichord Festival

AARHUS

2.-4. februar

SKT. LUKAS KIRKE
Torvedagskoncerter hver lørdag kl. 12-12.30

KURSER

29.-31. januar

Under korsets mærke – gudstjeneste i krise- og katastrofetider. FUV's gudstjenestekonference i Emmaus, Haslev.
Tilmelding senest 24. oktober 2023 på www.fkuv.dk/kursusprogram/kursus/2868

31. januar og 6. februar

Webinar i "PR for kirkemusikken".
Net-baseret kursus om PR i medierne v/ Svend Løbner. 2 tirsdage kl. 19.30-21

12. marts

Foredrag "Gade og Hartmann"
v/ Hans Chr. Hein i Løgumkloster

6. april

Mentaltræning for musikere
v/ Margrethe Smedegaard i Roskilde

12. april

"Løgumklostersangbogen 50 år efter"
Kursusdag v/ Holger Lissner m.fl. i Løgumkloster

F.R. Feenstra
2017, J & W. Holt - 1851, I/P/16, Martin Luther Kirche Bad Bentheim (DE)

Det overraskende alternativ
Specialister i restaurering af historiske engelske orgler

Siden 1987 har vi installeret orgler i mere end 60 kirker og koncertsale i Europa og Japan

Takket være disse instrumenters kvalitet og vores omhyggelige restaurering har vi opbygget et fornemt ry

F.R. Feenstra Orgelrestauratie
Hoofdstraat 31, 9861 AA Grootegast, Holland
Tel. +31 (0)594 612 585
Tel. +31 6 120 249 71

www.frfeenstra.nl

Hos TJM Forsikring er jeg tryk ...

... for der ved jeg, at mit barn er forsikret hele døgnet rundt.

GFD Sammenhold betaler sig

Scan koden, eller læs mere på tjm-forsikring.dk/doks

DOKS'EN UD AF BOKSEN Af Mikael Garnæs

FRA KIRKEPOP OG TECHNOMESSER TIL NEOKLASSICISME

Wents Reinbergs, organist i Avedøre Kirke, har sin egen musikprofil

Når Wents Reinbergs 1. søndag i advent kan fejre 20-års jubilæum som organist i Avedøre Kirke, sker det bl.a. med en koncert med nyskrevet musik til tekster af William Blake, hvor kirkens kor synger og Wents spiller på kirkens Shigeru Kawai-flygel. Sin nye musik betegner Wents selv som "neoklassisk" i stilen, akustisk musik uden trommesæt, og med klassiske melodier og harmonier, om end med en "rytmisk" fornemmelse kørende i baggrunden.

Sådan har hans musik ikke altid været. I barndommen i 1970-ernes Letland blev han sendt i musikskole, selvom han havde mere lyst til at spille fodbold og ishockey, men det var jobbene som dansemusiker, hvor han lærte at improvisere og stiftede bekendtskab med elektroniske keyboards, der fik størst betydning. Efter studentereksamen i 1988 ville han ud og se verden, og fik mulighed for at læse et år på en efterskole i Norge. Der stiftede han bekendtskab med orglet, og i 1995 blev han optaget på Vestjysk Musikkonservatorium og blev organist i Tarm Kirke, hvor han var i 3 år. Derefter skiftede han til Kvaglund Kirke, Esbjerg, hvor han lavede sine første technomesser.

"Egentlig var jeg ikke specielt interesseret i technomusik, men jeg havde lært at skifte kabler og betjene grejet da jeg spillede til dans. Jeg brugte kirkens pigeor, engagerede professionelle musikere og spillede selv elektronik. Menighedsrådet bevilgede 6 års fjernundervisning på Berkeley College of Music i USA, hvor jeg 2008 fik en Master Degree i Music Production and Technology. Det svarer lidt til en tonemesteruddannelse herhjemme."

"Jeg fik den ide, at der skulle være fyrværkeri efter koncerterne, men det måtte jeg ikke i Tarm, da det kunne forveksles med nødraketter fra Ringkøbing Fjord. Men i Kvaglund bevilgede menighedsrådet fyrværkeri efter technomesserne, så man kunne se helt fra rummet, at vi holdt gode fester!"

I 2003 kom Wents til Avedøre Kirke, hvor han fortsatte med at lave technomesser over f.eks. Grundtvig- eller Hildegard von Bingen-tekster. Han færdes i mange forskellige stilarter. "Ved konfirmationer har jeg f.eks. spillet melodierne til *Games of Thrones* eller *Pirates of the Caribbean* på orglet, og så vågner alle op."

"Efter nogle tv-transmitterede gudstjenester fra Avedøre Kirke i DR, fik jeg henvendelser fra kolleger over hele landet, som bad om noderne, og så blev jeg nødt til at skrive musikken ned. Det gør jeg ellers sjældent, jeg skriver det ned i store træk, og improviserer så videre ved opførelsen."

"Ved min eksamen på konservatoriet i Esbjerg kaldte min lærer, afdøde Jesper Madsen, det for "kirkelig popmusik". Han var ikke helt begejstret, men tog det med et smil. Jeg kan godt lide betegnelsen."

"For tre år siden måtte jeg igennem en større kræftoperation, hvor maven blev opereret bort, men nu har jeg det godt igen. Jeg er dog blevet langsommere, og har ikke 10.000 projekter i hovedet som tidligere. Jeg er blevet ældre, og vil satse mere på akustisk musik. Og så er jeg meget glad for mit pigeor, der består af teenagepiger, de fleste fra Sct. Annæ Gymnasium, som jeg vil betegne som halvprofessionelle. De er mine nærmeste medarbejdere."